

ЦИФРОВА ФОТОВІДЕОГРАФІЯ: ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ФІКСУВАННЯ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Білоус Василь Васильович,
кандидат юридичних наук, доцент, до-
цент кафедри криміналістики Націо-
нального юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків,
Україна

Буринський Є. Ф., видатний учений та один із фундаторів криміналістики, свою доповідь 1-му з'їзду російських діячів фотографічної справи 1896 р. розпочав з риторичного запитання: «Кто теперь не пользуется фотографией как самым лучшим и надежнейшим средством получать точные и детальные изображения предметов и явлений?» Незадовго до цього Ганс Гросс, всесвітньо відомий учений-криміналіст і практичний діяч, дійшов висновку про те, що «доля фотографії – стати в майбутньому найнеобхіднішою помічницею слідчого та судді, без якої він буде не в змозі обійтися жодної миті» [1, с. 38–39].

З того часу завдяки невпинному науково-технічному прогресу на зміну аналоговому прийшов цифровий формат даних, монофункціональним

засобом фотографії та кінематографії – універсальні поліфункціональні засоби цифрової фотовідеографії. Можливість, а в певних випадках, і необхідність застосування технічних засобів і технологій було закріплено в різних галузях законодавства.

Зокрема, положеннями Кримінального процесуального кодексу України криміналістичну фотовідеографію як наочно-образну форму фіксування доказової інформації віднесено до числа форм фіксування кримінального провадження та окремо наголошено на: 1) можливості здійснення: (а) фотографування та відеозапису під час проведення: допиту, обшуку, огляду, слідчого експерименту, освідчування (ст.ст. 103–107, 224, 236, 237–240, 241); (б) відеозапису – для належного підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом (ст. 136); 2) обов'язковості здійснення: (а) фіксування за допомогою фотографування або відеозапису отриманих або вилучених речових доказів (ст. 100); будь-якої процесуальної дії під час досудового розслідування за клопотанням учасників цієї процесуальної дії (ч. 1 ст. 107); (б) відеозапису обшуку (ст.ст. 104, 107), допиту, впізнання осіб чи речей у режимі відеоконференції, а також процесуальних дій на стадії судового провадження, проведених дистанційно (ч. 9 ст. 232, ч. 7 ст. 336, ст. 567 КПК).

Матеріали фотозйомки та відеозапису, які спеціально створені з метою збереження інформації і містять зафіксовані за допомогою, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, визнано документами, які за певних умов можуть слугувати речовими доказами (ст. 98, 99 КПК).

Вивчення теоретичних підвалин та проведення власних прикладних досліджень дозволяє нам виокремити ті безспірні переваги сучасної цифрової фотозйомки над іншими технічними прийомами фіксування доказової інформації, які полягають у забезпеченні: 1) якісного, простого й доступного, швидкого й точного, безконтактного та безпечного фіксування різних об'єктів, їх ознак і станів; 2) контролю якості фіксування в режимі реального часу та відсутності необхідності в лабораторному опрацюванні відзнятого матеріалу; 3) уможливлення об'єктивного (на відміну від суб'єктивних портретів) уявлення про зображений на знімку об'єкт завдяки наочності й документальності фотозображення;

4) можливості виявлення й фіксації маловидимих і невидимих при звичайному візуальному спостереженні ознак і властивостей об'єкта зйомки, просторових зв'язків між певними сукупностями об'єктів; 5) компенсування недоліків інших форм (вербальної, графічної, предметної) і технічних прийомів фіксування доказової інформації (протоколювання, аудіозапис; схематичні й масштабні плани, креслення, малюнки; вилучення предметів у натурі та їх консервація, виготовлення матеріальних моделей, макетування, копіювання, одержання зліпків та відбитків), які в силу власної природи: а) відображають менший обсяг ознак об'єкта фіксування і мають нижчий ступінь наочності (аудіозапис або протоколювання при вербальній формі); б) більшою мірою залежать від суб'єктивного чинника осіб, які складають протоколи слідчих (розшукових) дій, виготовляють схематичні й масштабні плани, креслення, малюнки, матеріальні моделі, макети, зліпки, копіюють відбитки та інші об'єкти, вилучають предмети у натурі та здійснюють їх консервацію; б) можливості автоматизованої обробки зображень в інформаційно-телекомунікаційних системах (збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрації, приймання, отримання, передавання, які здійснюються в ІТС за допомогою технічних і програмних засобів), у т. ч., з метою створення фототек криміналістичних об'єктів та проведення судових експертиз.

Сучасна цифрова відеозйомка додатково до вище окресленого забезпечує: 1) одночасне фіксування зображення й звуку; 2) безперервне фіксування з відповідною швидкістю та у прийнятному стандарті якості динаміки, розвитку тієї чи іншої дії, події або явища, з використанням різних інтелектуальних режимів зйомки; 3) оптимізацію процесу проведення та документування окремих слідчих (розшукових) дій: а) якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому (абз. 2 ч. 2 ст. 104); б) застосування безперервного відеозапису ходу проведення пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з експертизою, слідчого експерименту, освідчування особи позбавляє необхідності запрошення понятих для участі у цих процесуальних діях (ч. 7 ст. 223); в) фотознімки (у т. ч. стоп-кадри) та матеріали відеозапису можуть використовуватися для пред'явлення особи для впізнання замість пред'явлення цієї особи в натурі (ч. 6 ст. 228 КПК); г) використання інтелектуальних режимів відеофіксації

(наприклад, слідування за об'єктом зйомки) і/або ситуаційно зумовлених кріплень для відеокамери (на тіло, одяг, транспорт, елементи інтер'єру чи екстер'єру) уможлиблює якісне повне фіксування перебігу та результатів слідчої (розшукової) дії самостійно слідчим (детективом); д) використання безперервної відеозйомки дисциплінує учасників процесуальної дії та слугує запобіганню порушенням законодавства та протидії розслідуванню злочину.

Однак, усупереч викладеному вище прогнози батьків-засновників криміналістики щодо повсякчасного використання юристами досліджуваної технології фіксування залишаються далекими від повноцінного втілення у життя. Що є абсолютно не припустимим, адже обвинувальний вирок може бути постановлений судом лише в тому випадку, коли вина обвинуваченої особи доведена поза розумним сумнівом. Тобто, дотримуючись засади змагальності, та виконуючи, свій професійний обов'язок, передбачений ст. 92 КПК України, обвинувачення має довести перед судом за допомогою належних, допустимих та достовірних доказів, що існує єдина версія, якою розумна і безстороння людина може пояснити факти, встановлені в суді, а саме – винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, щодо якого їй пред'явлено обвинувачення [2]. Доведення «поза розумним сумнівом» відображає максимальний стандарт, що має відношення до питань, що вирішуються, при визначенні кримінальної відповідальності. В інформаційну ж епоху, коли із характерної для тисячоліть цивілізаційного розвитку людства логосфери широкий загал стрімко перемістився в іконосферу та комунікує із собі подібними шляхом обміну частіше візуальними символами, ніж словесними поясненнями, без критичного осмислення сприймає на віру почуте й побачене з екрану телевізора чи монітора комп'ютерного пристрою, а не прочитане з традиційних носіїв інформації, потенціал криміналістичної фотовідеографії повинен бути переосмислений у розрізі формування професійно необхідних навичок її користувачів, добору найоптимальніших засобів, прийомів і методів не тільки фіксування але й презентації за її допомогою юридично значущої інформації в процесі судочинства.

Література:

1. Буринский Е. Ф. Судебная экспертиза документов, производство ее и пользование ею. М.: «ЛексЭст», 2002. 464 с.
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 12.06.2018 р. у справі № 712/13361/15.

Національна академія правових наук України

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ
ТЕХНОЛОГІЇ В КРИМІНАЛІСТИЦІ,
СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗИ
ТА ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ**

Матеріали міжнародного «круглого столу»

(Харків, 12 грудня 2019 р.)

Харків
«Право»
2019

УДК 343.98(477):001.895

I-66

Редакційна колегія:

В. Ю. Шепітько (головний редактор), *В. А. Журавель*,
В. М. Шевчук, *Г. К. Авдєєва*

Відповідальна за випуск *А. Є. Симкіна*

Відповідальність за достовірність даних несуть автори публікацій.
Точка зору редколегії може не збігатися з позицією авторів

I-66 **Інноваційні** методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизи та юридичній практиці : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. – Харків : Право, 2019. – 164 с.

ISBN 978-966-937-842-2

Видання містить матеріали міжнародного «круглого столу», присвяченого найбільш важливим і сучасним проблемам криміналістики, судової експертизи і юридичної практики. Викладені питання розроблення і використання інноваційних методів та цифрових технологій у цих галузях.

Для працівників органів правопорядку, науковців, викладачів, аспірантів та студентів юридичних навчальних закладів і широкого кола осіб, яких цікавлять сучасні проблеми криміналістики.

УДК 343.98(477):001.895

ISBN 978-966-937-842-2

© Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право», 2019